

XXXIII Diada SCSL

**Canvi climàtic
Intel·ligència artificial**
nous reptes per a
la salut laboral

23 novembre 2023
Auditori, Acadèmia Can Caralleu

IMPACTE DELS FACTORS DE RISC PSICOSOCIAL EN LA SALUT MENTAL DELS RESIDENTS D' UN HOSPITAL DE TERCER NIVELL, PRE I POST PANDÈMIA COVID19

Olivé V, Pujol L, Peña A, Navines R, Barroso S, Sanz P, López J, Vieta E, Martin-Santos R, Varela P

Servei de Prevenció de Riscos Laborals / Salut Laboral. Direcció per a les Persones

Departament de Psiquiatria i Psicologia, Hospital Clínic, UB, IDIBAPS, CIBERSAM, Barcelona

Audit Control Estres S.L, Barcelona

Departament de Medicina, Unitat Funcional de Psiquiatria, Institut de Neurociències, UB, Barcelona

INTRODUCCIÓ

Formació MIR: Risc per a la salut mental?

- Actualment hi ha un ampli debat internacional sobre si el període de residència constitueix un risc per a la salut dels metges residents (Ironsides K, 2019; Meeks LM, 2019)
- Diverses investigacions sobre l'estrès en metges residents, demostren que són un grup de professionals especialment vulnerables (Sharp M, 2017; Zabar S, 2019)
- En alguns dels residents, el període de formació pot suposar un grau d'estrès que si es prolonga en el temps i intensitat pot conduir al cansament emocional o burnout (Ironsides K, 2019; Meeks LM, 2019)

Ironsides K, Becker D, Chen I, Daniyan A, Kian A, Saheba N, Hollander R. Resident and faculty perspectives on prevention of resident burnout: A focus group study. Perm J. 2019;23. doi: 10.7812/TPP/18-185.

Sharp M, Burkart KM. Trainee wellness: Why It matters, and how to promote it. Ann Am Thorac Soc. 2017;14(4):505-12

Meeks LM, Ramsey J, Lyons M, Spencer AL, Lee WW. Wellness and work: mixed messages in residency training. J Gen Intern Med. 2019 Mar 28. doi: 10.1007/s11606-019-04952-5.

Zabar S, Hanley K, Horlick M, Cocks P, Altshuler L, Watsula-Morley A, Berman R, Hochberg M, Phillips D, Kalet A, Gillespie C. "I cannot take this any more!" Preparing interns to identify and help a struggling colleague. J Gen Intern Med. 2019;34(5):773-7

“La Fundació Galatea ha realitzat molts estudis que afirmen que **els professionals de la salut tenen més probabilitats de patir problemes de salut mental** que la població en general. A més, al llarg d’aquests anys, **s’ha incrementat el nombre de metges MIR que s’han atès al Programa d’Atenció Integral al Metge Malalt (PAIMM)**. De fet, el 32% dels casos corresponen a residents de primer any. El tipus de demanda dels professionals en període de formació ha estat la següent: 91% trastorns mentals, 3% enolisme, 6% altres substàncies.”

<https://www.fgalatea.org/ca/actualitat/la-salut-dels-metges-residents-cuidar-i-cuidar-se-tambe-en-temps-de-pandemia>

Quins són els factors de risc?

- **Factors individuals:** Trets de personalitat com el neuroticisme o la introversió semblen estar associats a major risc, i l'extroversió sembla ser un factor protector (Prins DJ, 2019). Diversos estudis han demostrat que la intel·ligència emocional és un fort predictor del benestar durant la residència (Cofer KD, 2018)
- Els **factors de risc relacionats amb la professió** són l'atenció a patologies greus o dificultats de comunicació amb el pacient/família (Sharp M, 2017)
- Els **factors de risc psicosocial** detectats són la càrrega de treball, la falta de supervisió, la falta de participació en l'organització, la falta d'incentius i la dificultat de compaginar el treball amb la vida familiar i social (Sharp M, 2017)

Prins DJ, van Vendeloo SN, Brand PLP, et al. The relationship between burnout, personality traits, and medical specialty. A national study among Dutch residents. *Mec*

Cofer KD, Hollis RH, Goss L, Morris MS, Porterfield JR, Chu DI. Burnout is associated with emotional intelligence but not traditional job performance measurements in *Educ*. 2018;75(5):1171-9

Què passa en el nostre Hospital? (anys 2017 - 2018)

	Baseline (2 months residence) N=71		One-year follow-up (N=59)	
	Burnout N=9 (12.7%)	No burnout N=62 (87.3%)	Incident burnout N=13 (22.0%)	No burnout N=46 (78.0%)
High score dimensions	N (%)	N (%)	N (%)	N (%)
High EE (≥ 27)	3 (33.3%)	0 (0%)	6 (46.2%)	0 (0%)
High DP (≥ 10)	3 (33.3%)	0 (0%)	5 (38.3%)	0 (0%)
Low PA (≤ 33)	5 (55.6%)	0 (0%)	6 (46.2%)	0 (0%)
MBI- subscale score	Mean(SD)/ Median	Mean(SD)/ Median	Mean(SD)/ Median	Mean(SD)/ Median
MBI-EE	19.9 (9.9) 20	8.5 (6.3) 7	24.2 (8.8) 25	10.2 (6.3) 9
MBI-DP	6.9 (5.4) 4	2.1 (2.4) 1	7.6 (6.2) 6	2.7 (2.5) 2
MBI-PA	31.6 (11.3) 32	42.1 (3.8) 43	30.9 (12.5) 34	41.2 (3.7) 41

Abbreviation: MBI-EE: Emotional exhaustion; MBI-DP: Depersonalization; MBI-PA: Personal accomplishment
Burnout syndrome was defined when High EE (≥ 27), High DP (≥ 10) or Low PA (≤ 33) was present.

Olivé, V., Navinés, R., Macias, L., López, J. A., Ariz, J., Quesada, S., ... & Martin-Santos, R. (2022). Psychosocial and biological predictors of resident physician burnout. *General hospital psychiatry*, 78, 68-71.

Avaluació de Risc psicosocial específica del col·lectiu de residents (2018)

FPSICO 4.0 ampliat amb:

- Les dimensions del qüestionari SF36 que avaluen: salut general, salut mental i vitalitat.
- Les dimensions del qüestionari Stress profile que mesuren simptomatologia relacionada amb l'estrès: simptomatologia conductual, simptomatologia somàtica i simptomatologia cognitiva
- Valoració de satisfacció general

Va permetre realitzar anàlisis estadístiques de correlació i de regressió per prioritzar les dimensions psicosocials sobre les quals actuar en funció del grau d'afectació en les dimensions de salut percebuda

Identificació

FACTORS DE RISC AMB
MAJOR IMPACTE SOBRE
LA SALUD DELS
RESIDENTS

Conclusiones

Tasa participación
31.38% (107)!

- Ritmo de trabajo
- Conciliación
- Definición de rol (funciones, competencias y responsabilidades)
- Exigencias emocionales

- Compensación
(reconocimiento, desarrollo profesional, compensación económica)

+ Salud mental
(aumento de los sentimientos de calma, tranquilidad y felicidad)

+ Vitalidad

- Estrés
(síntomatología conductual, somática y cognitiva)

+ Vitalidad

+ Energía

- Cansancio emocional (Burnout)

Avaluació de Risc Psicosocial 2018

PLA D'ACCIÓ PELS RESIDENTS DE L'HOSPITAL CLÍNIC

Coordinació projecte:

Dra. Olive

Laura Pujol

Tutors:

Pedro Castro (ICMID)

Luis Lozano (ICEMEQ)

- Roser Termes (Cirugia)
- Azahara Carbonell (Medicina de familia)
- María Saqué (Psiquiatria)
- Natalia Castrejón (Anatomía Patológica)
- Àlex Mesa (Endocrinología)
- Christian Llach (Psiquiatria)
- Sònia Ruiz (Farmacología)
- Robin Wijngaard (Bioquímica)
- Óscar Comino (Anestesiología)
- David Gutiérrez (Traumatología)
- Laura de la Torre (Medicina Preventiva)
- Christian Manuel Zwanzger (Radiología)
- Mònica Peradejordi (Urología)
- Matías Cancino (Cirugia plástica)
- Clara Bassaganyas (Radiología)
- Joan Padrosa (Medicina Interna)
- Gabriela Jiménez (Reumatología)
- Lidia Ilzarbe (Psiquiatria)
- María Marfá (Farmacología)
- Jimena del Risco Zevallos (Nefrología)
- Sandra Castaño (Hematología)

Barcelona, 04 de Març 2021

Barcelona, 04 de Març 2021

Pla d'acció

Prioritzar mesures per a les següents dimensions psicossocials amb major impacte en la salut

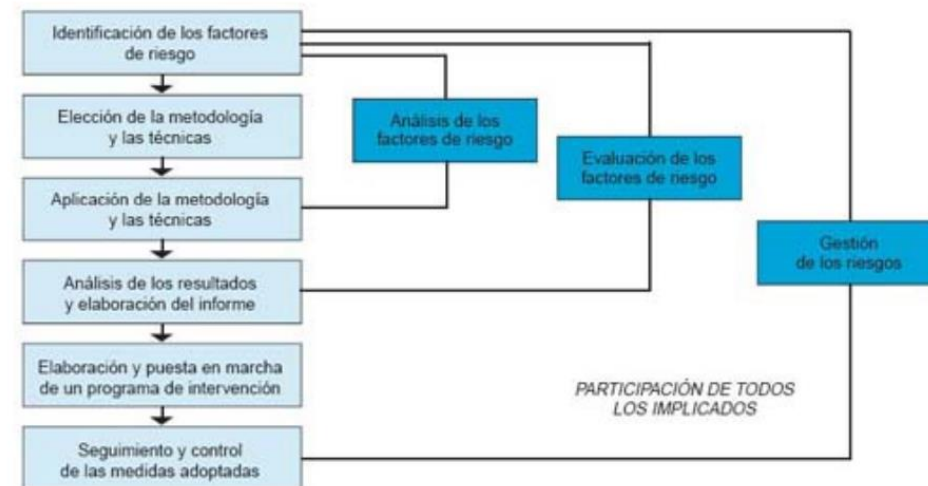
- Ritme de treball
- Conciliació
- Definició de rol
- Exigències emocionals
- Compensació

És imprescindible identificar i avaluar els factors de risc psicosocial, entesos com a condicions del treball inadequades dins de l'organització, per actuar-hi i, així, prevenir danys a la salut derivats tant de l'estrès com de situacions que puguin facilitar l'aparició de conductes no pertinents.

Fases de la evaluació de los factores psicosociales

L'avaluació de riscos psicosocials s'hauria de reavaluar si s'observa que les mesures aplicades no són eficaces, però també sempre que es produeixin pel motiu que sigui canvis substancials en les condicions de treball.

OBJECTIU

1. Estudiar si la pandèmia ha incrementat el burnout en metges residents
2. Estudiar si l'exposició a la pandèmia ha modificat els factors psicosocials de risc

La pandèmia de COVID-19 ha causat un impacte significatiu en la salut mental dels treballadors, especialment aquells que treballen en primera línia, o que han estat exposats a pressions extremes i contínues, provocant esgotament físic, estrès emocional, estigmatització i insomni (Anmella G, 2020; Chen JA, 2020; Vieta E, 2020).

Anmella G, Fico G, Roca A, Gómez-Ramiro M, Vázquez M, Murru A, et al. [Descubriendo posibles repercusiones psiquiátricas graves en los profesionales de la salud durante la crisis de COVID-19. J Trastorno afectivo . \(2020\) 273: 422-44. doi : 10.1016/j.jad.2020.05.061](#)

Chen JA, Chung WJ, Young SK, Tuttle MC, Collins MB, Darghouth SL, et al. [COVID-19 y telepsiquiatría : primeras experiencias ambulatorias e implicaciones para el futuro.](#) Psiquiatría *Gen Hosp* . (2020) 66: 89-95. doi : 10.1016/j.genhosppsyh.2020.07.002

Vieta E , Pérez V , Arango C. [La psiquiatría tras el COVID-19.](#) Rev *Psiquiatr Salud Ment (Ed. inglesa)* . (2020) 13:105-10. doi : 10.1016/j.rpsm.2020.04.004

METODOLOGIA

- **Revisió narrativa** de les principals evidències sobre el burnout en els metges residents, la seva prevalença, els factors de risc i protecció, abans i durant la pandèmia per la COVID-19. Es van revisar les publicacions, en anglès o espanyol, sobre el burnout en residents, en les bases de dades de PubMed dels últims 5 anys (2016-2020), així com les publicacions referents a la primera onada de la pandèmia per COVID-19.

Navinés, R., Olivé, V., Fonseca, F., & Martín-Santos, R. (2021). Estrés laboral y burnout en los médicos residentes, antes y durante la pandemia por COVID-19: una puesta al día. *Medicina clinica*, 157(3), 130.

- **Revisió sistemàtica** de les enquestes web publicades des de la declaració de la pandèmia al març fins al final de la primera onada al juliol de 2020, sobre la prevalença de la síndrome de burnout i els possibles factors de risc associats.

Navinés R^{1*}, Olivé V^{2,3*}, Hidalgo D¹, Langohr K⁴, Vieta E^{1,2}, Martín-Santos R^{1,2**}. Burnout in residents during the first-wave of COVID-19 pandemic: A systematic review and meta-analysis (pendent de publicació)

- **Repetir Avaluació Risc psicosocial** mitjançant el FPSICO 4.0 incorporant també les escales de salut (SF36, Stress profile i satisfacció), i **afegint en aquesta ocasió estudi global de burnout amb el qüestionari breu (CCB)**

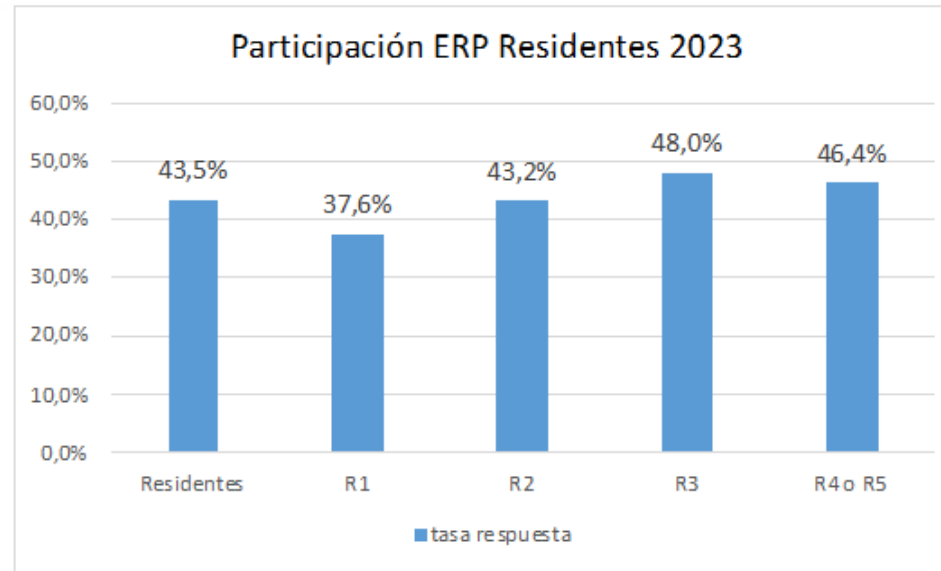
RESULTATS REVISIONS

- Prevalença de burnout en residents durant la primera onada de la pandèmia de COVID-19 en els estudis transversals: **26%-76%, a causa de l'heterogeneïtat dels estudis.**
- Factor de risc associat més important: **nombre de pacients amb COVID-19 atesos directament pel resident** (1-30 pacients gairebé doblava el risc i 60 o més el quadruplicava).
- **Prevalença de burnout en residents** trobada en revisió sistemàtica i metanàlisi: 40%, **similar a l'obtinguda en metanàlisi de burnout abans de la pandèmia.**
- **Els ant. psiquiàtrics es van associar amb un major risc d'esgotament en els residents** durant la primera onada de la pandèmia.

RESULTATS AVALUACIÓ RISC PSICOSOCIAL 2023

El porcentaje de participación ha sido del 43,5% (197 personas)

AVALUACIÓ DE RISCOS PSICOSOCIALS HCB RESIDENTES 2023				
Unidad	Categoría	N respuestas	N Total	tasa respuesta
ARP 2023	Residentes	197	453	43,5%
AÑO DE RESIDENCIA	R1	47	125	37,6%
	R2	51	118	43,2%
	R3	48	100	48,0%
	R4 o R5	51	110	46,4%
ESPECIALIDAD	MEDICA	112		
	QUIRURGICA	39		
	TRANSVERSAL	46		
GENERO	MUJER	126		
	HOMBRE	71		
Realizas guardias	Sí	183		
	No	14		

Criterio participación:

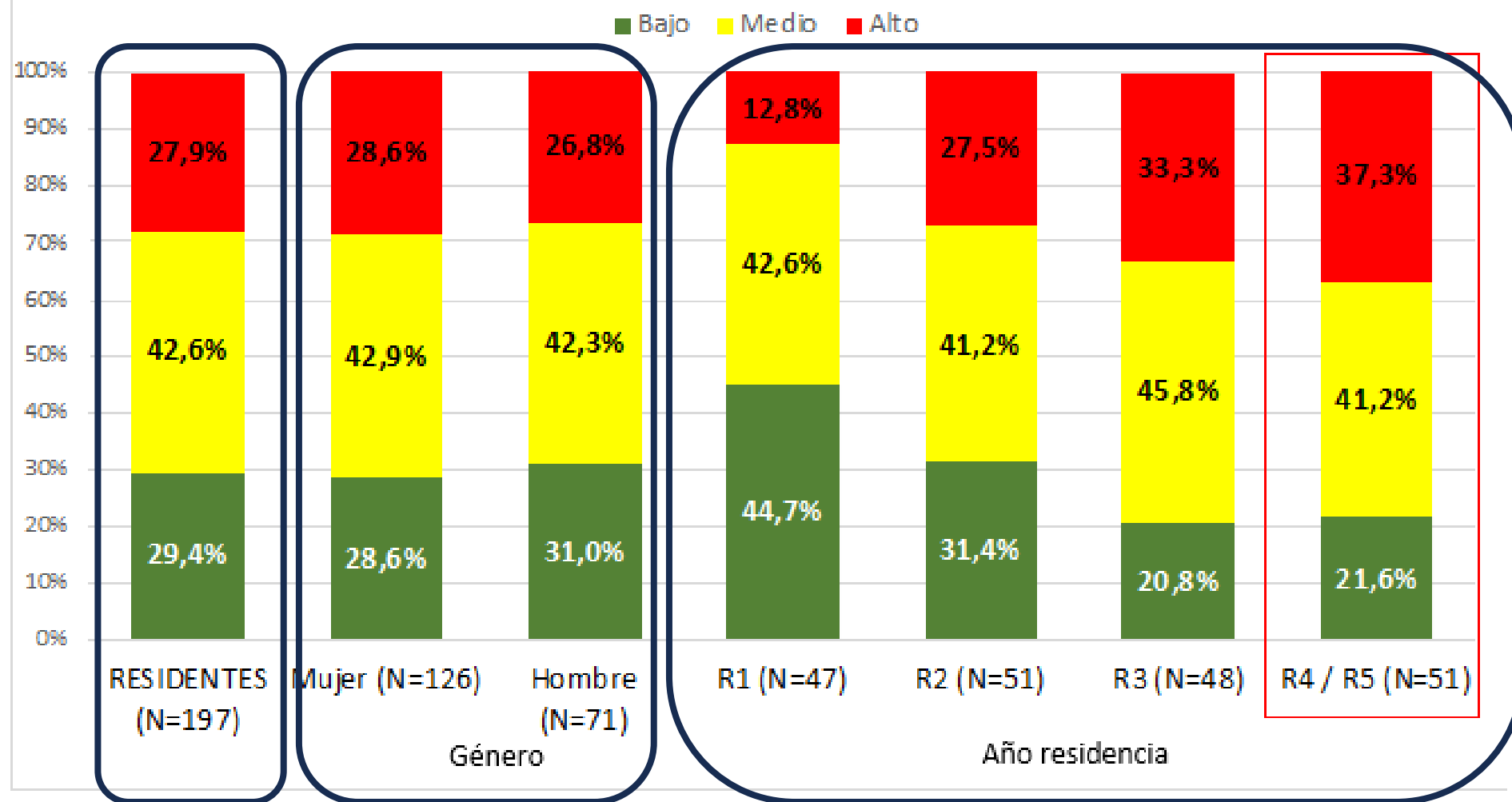
PARTICIPACIÓN BAJA: < 40% ; PARTICIPACIÓN MEDIA -BAJA: 40%-50%; PARTICIPACIÓN MEDIA 50%-60%;

PARTICIPACIÓN MEDIA –ALTA : 60%-70%; PARTICIPACIÓN ALTA: >70%

COMPARATIVA RESIDENTES ERP 2023 / 2018

Nivel Burnout CBB. Residentes 2023

Estudi d'impacte dels factors psicosocials en la salut:

		RESIDENTES ERP 2023. CORRELACIÓN (R ²) RHO							
		Salud general (SGS)	Salud Mental	Vitalidad	Síntomas conductuales	Síntomas somáticos	Síntomas cognitivos	Satisfacción	Burnout
Tiempo de trabajo	Tiempo de trabajo	,320**	,354**	,340**	-,326**	-,195**	-,176*	,252**	-,373**
Autonomía	Autonomía temporal	,265**	,369**	,352**	-,235**	-,202**	-,140*	,262**	-,346**
	Autonomía decisional	,248**	,342**	,357**	-,238**	-,233**	-,177*	,251**	-,315**
Carga de trabajo	CT_Presión Tiempo	-,294**	-,383**	-,335**	,343**	,302**	,323**	-,290**	,373**
	CT_Esfuerzo Atención	-,236**	-,451**	-,429**	,429**	,354**	,423**	-,244**	,377**
	CT_Cantidad dificultad	-,307**	-,422**	-,421**	,408**	,349**	,359**	-,373**	,410**
Demandas psicológicas	DP_Exigencias Psicológicas	-0,065	-0,106	-,186**	,165*	0,109	,158*	0,035	0,113
	DP_Exigencias Emocionales	-,241**	-,279**	-,291**	,343**	,253**	,288**	-,298**	,375**
Variedad / contenido	Variedad contenido	,270**	,388**	,350**	-,358**	-,320**	-,305**	,461**	-,390**
Participación Supervisión	Participación	,198**	,164*	,213**	-,172*	-0,123	-,146*	,262**	-,200**
	Supervisión	,264**	,338**	,354**	-,245**	-,188**	-0,134	,376**	-,283**
Interés por el trabajador	Interés por el trabajador	,164*	,156*	,240**	-,271**	-,215**	-,182*	,180*	-,196**
	IT_compensaciones	,270**	,312**	,392**	-,333**	-,324**	-,300**	,401**	-,434**
Desempeño de rol	Claridad de rol	,358**	,365**	,372**	-,397**	-,347**	-,362**	,433**	-,489**
	Conflicto de rol	-,430**	-,491**	-,509**	,473**	,351**	,388**	-,443**	,534**
Relaciones / Apoyo social	APS Conflictos interpersonales	,158*	0,072	-0,001	-0,021	-0,105	-0,113	-0,027	-0,093
	APS Relaciones interpersonales	,239**	,273**	,273**	-,216**	-,150*	-0,104	,334**	-,271**

*La correlación es significativa al nivel ,05 (bilateral). **La correlación es significativa al nivel 0,01 (bilateral).
Criterios de correlación: Suficiente R>0,200-0,350, Buena R>0,350-0,450, Muy buena R>0,450-0,550

Pla d'acció

Prioritzar mesures per a les següents dimensions psicosocials amb major impacte en la salut

- Ritme de treball
- Conciliació
- Definició de rol
- Exigències emocionals
- Compensació

En general no s'han modificuen els factors psicosocials de risc detectats l'any 2018

CONCLUSIONS

1. El burnout en residents podria haver augment lleugerament després de la pandèmia Covid 19 (R2: 22% 2018; 27% 2023)
2. La pandèmia no sembla haver tingut un impacte significatiu en els factors psicosocials de risc sobre els quals hem de treballar el pla d'acció (ritme de treball, conciliació, definició de rol, exigències emocionals, i compensació).
3. Gairebé 1 de cada 3 residents te risc de burnout pel que cal identificar-ho i avaluar-ho.
4. Cal desenvolupar protocols específics de vigilància de la salut individual del resident als hospitals.

XXXIII Diada SCSL
Canvi climàtic
Intel·ligència artificial
nous reptes per a
la salut laboral

23 novembre 2023
Auditori, Acadèmia Can Caralleu

**Clínic
Barcelona**

**UNIVERSITAT DE
BARCELONA**

volive@clinic.cat